

Wieringer Eiland Museum
Jan Lont

Klepel, juni 2019

“Jong gekleed, oud gedaan”

Op zaterdag 25 mei werd in het Wieringer eilandmuseum Jan Lont de tweede expositie van dit seizoen geopend getiteld “Jong gekleed, oud gedaan”. Een uitermate gezellige en geestige opening, gewijd aan klederdrachten die zo'n honderd jaar geleden in het Zuiderzeegebied gangbaar waren. De tentoonstelling is voortgekomen uit het Netwerk Zuiderzeecollecties opgezet vanuit samenwerking tussen een aantal musea rond de voormalige Zuiderzee, en loopt tot en met 21 juli a.s.

Modedeskundige Thijs Adriaans in gesprek met onze expert Jeanne de Weert

Kleding was destijds een belangrijke uiting van de cultuur en identiteit van een bepaald gebied. Omdat Wieringen afweek van de rest van Noord-Holland in rouwkleding, wordt dit aspect extra beklemtoond in de tentoonstelling. Een belangrijk kenmerk is de zwarte huik, waarachter de vrouw helemaal schuilging en die zij droeg bij de teraardebestelling. Zodra zij wegliep van het graf, deed ze de huik af. De Wieringer vrouwen die geen naaste familie waren droegen bij de begrafenis een böppekaper. De huik werd vroeger ook gedragen in Spakenburg en op de Veluwe maar hier op het eiland is hij langer gebruikt. Vandaar ook dat vrijwilligers van ons museum bij de opening als visuele omlijsting van het gesprokene met de böppekaper op rondliepen. Twee van hen serveerden ‘frangsies’ (broodjes van Franse oorsprong, een soort tulen, maar dan zonder boter, want ‘dat hoorde niet’, vertelde Grietje Halfweeg-Tijsen), en er stond een bittertje klaar.

Tevoren vond een vraaggesprek van Thijs Adriaans, modedeskundige (die op zijn YouTube-kanaal documentaires over klederdracht maakt) met onze eigen Jeanne de Weert, die een schat aan kennis bezit van de West-friese klederdracht, en in het bijzonder die van Wieringen. Jeanne: “je ziet in

Nederland veel buitenlandse culturen binnenkomen en daar is prachtige kleding bij, die met veel trots wordt gedragen. Wij mogen zelf ook wel een beetje trots op onze tradities zijn”. Eén van die tradities, zo zei Jeanne, is het onderhouden van een tolerante cultuur: je kon hier aan de dracht niet zien welk geloof iemand had, zoals dat wel in Zeeland het geval was. Er waren alleen openbare scholen; de katholieke en de christelijke kwamen pas ná de Zuiderzeewerken.

Over rouwsieraden (elders veelal een teken van rijkdom) zei Jeanne het volgende: “als de boeren en vissers het goed hadden, kochten ze goud en zilver voor mindere tijden, omdat er vroeger geen verzekeringen waren”. Jeanne bood als teken van waardering ons museum een antieke hemdbroek aan.

Aansluitend kreeg cultuurwethouder Theo Meskers van voorzitter André Lont het woord. Hij sprak van ons museum als van “het epicentrum van kunst en cultuur in onze gemeente. De warmte en liefde waarmee hier de oude cultuur wordt bewaard maakt Wieringen tot een aparte plek in Hollands Kroon”. Hopelijk zijn deze woorden het startsignaal tot een actiever cultuurbeleid door middel van de recente oprichting van een cultuurplatform.

Tineke Osinga van de klederdrachtgroep, die samen met Corrie Maas en Tiny Miedema een muzikaal trio vormde dat bij de opening een drietal keren succesvol oude liedjes ten gehore bracht, toonde dat de vrouwen vroeger tot wel vier of vijf onderrokken droegen. Tot hilariteit onder velen bleken twee van die onderrokken een passend motto te dragen: “Jong gekleed, oud gedaan” en “Geopend”.

Jong gekleed oud gedaan

geopend

Katrien Kortekaas en Grietje Halfweg serveren frangises

Bea Horstman, één van de drijvende krachten in de klederdrachtwerkgroep (die veel zorg en aandacht aan de inrichting van de expositie heeft geschonken) heeft in de Flits ook een hoeveelheid interessante extra informatie voor de vrijwilligers opgeschreven, die best wat breder mag worden uitgedragen. Een gedeelte eruit, dat ingaat op de inhoud van de beide vaste vitrinekasten in de ontvangstruimte:

“De linker vitrine bevat twee doodshemden uit 1832. Het schilderij erachter hangt omgekeerd vanwege de rouw. Op de bodem staan twee graftrouwen, die op pootjes is van de begraafplaats op Stroe en komt uit de familie van Marco Lont. De andere komt bij Kees Klein vandaan en is van het kerkhof op Oosterland. De blaadjes van het boekje zijn van metaal en de bloemetjes van keramiek. Tot ongeveer 1960 waren deze nog in gebruik. [...]. Het Gevangenis­museum in Veenhuizen bevat een graftrouwenmuseum. Op de stoel hangt een armeluishuik van katoen; van origine zijn ze van dikke lakense stof. Hij zit in een originele doek, met bandjes i.p.v. spelden. Over de leuning hangt een rouwschortje. Op het tafeltje staat een rouwserviesje (geleend van Nel Fijnheer). Ook liggen er een paar rouwsieraden.

In de rechter vitrine is niet veel veranderd. De visserman in zijn trui, waaraan hij herkend kon worden als hij overboord geslagen was. Spoelde hij ergens aan, dan wist men dat dit het patroon van Wieringen was. De kleine knul heeft er ook een aan. Het schilderij behoort tot de tentoonstelling van de Zuiderzeecollectie en is de begrafenis van een visserskind in Volendam. Plus een krantenartikel over het vergaan van een Wieringer Aak.”

Een reizende tentoonstelling "de toepassing van vishuiden".

De twee reizende tentoonstellingen "Boten bij de vis" en "Jong gekleed oud gedaan" hebben ons museum meerwaarde gegeven. Het kost veel tijd en energie om alles in goede banen te laten verlopen, maar dan heb je ook wat! Toch verzuchtten de dames die er vanaf het begin mee te maken hadden: "Dit nooit weer....."

Echter, toen onze voorzitter André Lont weer een vergadering bezocht had en terugkwam met de mededeling dat zo'n volgende reizende tentoonstelling weleens over VISLEER zou kunnen gaan, was dat genoeg om "overstag te gaan", want waar kun je nu beter zo'n tentoonstelling hebben dan op Wieringen met een verse vismarkt waar elke zaterdag vele vishuiden gestroopt worden!

Gek genoeg hebben we in ons museum maar één voorwerp met vishuid: de dorsvleugel zit met een palingvel vast aan de steel. Vissenleer blijkt in collecties van veel musea rond het IJsselmeer voor te komen. Sinds de 17e eeuw worden haaien en roggenhuiden bijvoorbeeld toegepast als luxe bekleding voor boeken, mesheften, etuis en dergelijke. De ruwheid en duurzaamheid maakt het ook bijzonder geschikt voor handvatten van sabels. Ook in de moderne beeldende kunst is het een regelmatig toegepast materiaal. Een thema dus dat onze collecties bindt en een brug slaat naar deze tijd.

Vishuiden verduurzamen, een workshop van een dag.

Met de zoekmachine van mijn computer kwam ik bij een dame die al jaren bezig is met het prepareren van vishuiden: Adrine Pool.

Wat een toeval, een bekende uit vroeger tijden! Onze hernieuwde kennismaking (via de computer) mondde uit in de vraag of Adrine bereid zou zijn om een workshop "Vishuid prepareren" te geven in het museum. En ja, daar voelde ze wel voor. Ik bedacht dat we dan 's morgens de verse vismarkt zouden kunnen bezoeken en met die oogst verder zouden kunnen gaan. 't Is maar een idee hoor.....

Zouden er genoeg liefhebbers voor zijn? Welnu, ik kan nu al zeggen dat dit het geval is! Maar er kunnen nog meer deelnemers bij. Mocht de dag te vol worden dan doen we het nog eens.

Let op:

Zaterdag 21 september een workshop in het museum "Visleer maken" Kosten €30 bij minimaal 12 deelnemers. Onder de middag samen lunchen, iedereen neemt er wat voor mee. Aan het eind van de dag veel kennis opgedaan en een vishuidje gelooid met een snelle methode.

Opgave vanaf heden (alleen per mail) bij Iris Hos: keesirishos@gmail.com

“Van alikruiken en strandgapers”

Een gedeelte van de inrichting van de zolder vormde onze bijdrage aan de reizende tentoonstelling “Boten bij de vis”. Dat gedeelte kunnen mensen tot het einde van het seizoen nog bezoeken. Er was trouwens een prijsvraag aan verbonden die gewonnen is door Fleur Hegeman uit Den Oever. Zij ontvangt een speciale loep die 5,10 of 15 maal kan vergroten. Gefeliciteerd Fleur! Het vaste deel van deze expositie is inmiddels weer verder getrokken naar een ander museum.

Hopelijk kan iedereen zijn zelfgemaakte sieraden nog missen, zodat we boven nog een vitrine met die spulletjes kunnen vullen. Ons museum doet namelijk mee met "**De dag van het Wad**" op 29 en 30 juni, net als veel andere instellingen en particulieren in de kuststreken en op de eilanden (zie visitwadden.nl).

Het onttakelen van de expositie "Boten bij de vis"

Onze bijdrage zal zijn "Van alikruik en strandgapers": dat houdt in dat de visserijtentoonstelling op zolder extra benadrukt wordt (met boekje en film) en dat we die twee dagen strandgapers zullen laten beschilderen (zie rechterfoto).

Er zullen acrylverf, kwastjes en strandgapers aanwezig zijn. Een toegankelijke activiteit voor jong en oud, die plaats zal vinden in het bezoekerscentrum. Het beschilderen kan zo ook voor minder validen toegankelijk zijn: de zolder is moeilijk bereikbaar... Iris Hos heeft aangeboden om zowel zaterdag als zondagmiddag erbij te zijn.

De data zijn **zaterdag en zondag 29 en 30 juni van 13.00 uur tot 17.00 uur.**

De verrassing

Donderdag 2 mei kregen wij een mailtje, dat we zondag 5 mei uitgenodigd werden om te komen eten in het museum. Niet wetend waarom, bleek dat we in november gesponsord hadden voor bleekpotten en, de Nederlanders kennende, slaan we een gratis etentje nooit af.

Dus wij ook niet, en we gingen 5 mei naar het museum. Daar werden we hartelijk ontvangen en kregen eerst een rondleiding in de tuin, waar de zeekolen stonden met de potten er overheen. Dit was om de bladeren vlezig en mals wit te houden.

Daarna gingen we naar binnen, waar een heerlijke maaltijd klaar stond. Eerst groentesoep met vers gebakken brood plus kruidenboter, gemaakt van roomboter, met daslook en diverse sausen erbij. Vraag niet welke vier het waren, en wat erin zat, want dat ben ik vergeten.

Daarna kregen we een heerlijke koude schotel met uiteraard zeekool erin, plus aardappelen, ei, tomaat en diverse kruiden en groente. Later kregen we koffie toe. Het was allemaal heerlijk.

Dus, mensen: als jullie zijn vergeten te sponsoren, het kan alsnog.

Alleen weten we niet of er dan ook een etentje in zit...

Groeten, Aad en Truus

*Voorjaar 2019, de nieuwe bleekpotten voor het bleken van zeekool worden naar de tuin overgebracht.
Op 26 mei, de dag van de tuinronde, werden meerdere vergeten groenten getoond en verkocht door Corrie Maas*

Han Krug, een veelzijdig kunstenaar op Wieringen 2

door Henk Braad

In de nalatenschap van Han Krug bevond zich een manuscript waarin hij het dagelijkse leven van boeren en vissers op Wieringen beschreef. Ook zijn grote kennis en liefde voor de natuur komt hierin naar voren. Naar aanleiding van dit manuscript wordt in 1978 in een uitgave van de Vereniging Vrienden van het Zuiderzeemuseum Het Peperhuis een complete editie gewijd aan Han Krug en zijn werk als kunstenaar op Wieringen, getiteld 'Het onbekende Wieringen'. De Vereniging merkt op dat niet alles wat hij schrijft historisch verantwoord is maar het aantrekkelijke van zijn verhaal is dat het geen pretenties heeft. Het beeld dat hij van Wieringen schetst is een registratie van wat hij waarneemt. Het manuscript begint in januari en eindigt in december en telt vele onderwerpen. [Ze] worden beschreven op een wijze waaruit blijkt dat de kunstenaar Han Krug heel veel liefde voor de mens en de natuur heeft en bovenal zijn tijdelijke verblijfplaats Wieringen bijzonder waardeert. [...] De artikelen in dit blad zijn rijkelijk voorzien van illustraties van Han Krug en maakt het lezen, ondanks het feit dat het ruim 70 jaar geleden is opgetekend, tot een waar genoegen.

Bij voorbeeld: augustus, de granen worden gemaaid, de klampen gezet, het graan gedorst, vangen van de horsmakreel, het roken

DE HORSMAKREEL EN HET ROKEN VAN DE HORSMAKRELEN

Augustus is de maand van de horsmakrelen, of Noordenwindjes, die bij duizenden in de Waddenzee gevangen worden of aan de waddenkant van de Afsluitdijk. Ook onder Texel, ter hoogte van Oude Schild op de Schans worden de Horsmakrelen gevangen. Zo'n makrelenvangst willen wij wel eens meemaken. Daartoe moeten wij om vijf uur aan de Haven staan. Oom Gert, een gemoedelijke visser van reuzepostuur, is schipper van de Wieringen 58. De zon breekt in schitterende kleuren, in oranje-rood en geel door het purper wolkenbed en de zee is zilvergrijs en zo vlak als een tafelblad. Achter de motorboot slepen twee flinke sloepen waarmee straks de kamers geleegd moeten worden.

Han Krug; vissersboten in de haven van Den Oever, aquarel

We zwaaien rechts om het havenhoofd en na enige tijd zien we de kamer al tegen de dijk staan. Rechthoekig op de dijk staat een keerwant van een tiental meters, daarachter in een grote rechthoek staat de kamer van ongeveer dertig bij vijftig meter, bestaande uit in de grond geslagen palen waartussen netten gespannen zijn. Een gedeelte van de kamer aan de keerwanzijde is open. Komen nu de horsmakrelen met het tij mee opzwellen langs de dijk, dan zwemmen ze tegen het keerwant aan en belanden door de opening in de kamer. Vrij gauw zijn ze bij de kamer aangekomen en werpen het anker uit. De sloepen worden los gemaakt en varen de kamer binnen waar het krioelt van de vis. Tussen de sloepen wordt een net langs de bodem gesleept en alle vis naar het einde van de kamer gedreven, waar een bodemnet ligt dat opgehaald kan worden. Nu wordt de vis, hoofdzakelijk horsmakreel, geep, een vis met een snavelachtige bek van flinke afmetingen, zeebliek, spiering en ook wel eens gewone makreel met een schepnet uitgeschept en in de sloep gestort. De schubben spatten in het rond en wie een goed pak aan heeft, kan het zo wel naar de stomer brengen. De vis wordt snel gesorteerd, krabben overboord gegooid of doodgemaakt en gepen en andere vis apart gehouden. Dan gaan we naar een volgende kamer. Deze kamer heeft geen bodemnet, maar eindigt aan weerszijde in een kolossale fuik van twee

meter hoogte, waarin de vis vastloopt. De fuik wordt opgehaald, het touw dat de zak afsluit er afgedaan en de inhoud in de sloep gestort. Beladen met kistjes en manden horsmakreel, bot, schol en enkele gepen gaan we huiswaarts. De horsmakreel wordt meteen naar de veiling gebracht en daar aan de Amsterdamse viskopers verkocht, de andere vissen zijn voor moeder de vrouw.

Op Wieringen weet men overal raad op. Wil je gerookte horsmakreel, ga maar mee. Achter de boet staat een zwartgerookte teerton, van boven open. Van onderen is een opening gehakt in de ton en daarin kan in een oude ijzeren pot een vuurtje gestookt worden van vermolmd hout, wat goed rookt. Bovenin, iets onder de tonrand, zijn uitneembare staafjes bevestigd die in gaatjes steken. Aan de staafjes worden de vooraf gezouten horsmakrelen geregen. Het vuur wordt in de ijzeren pot aangemaakt en als het goed rookt, zonder nochtans te vlammen, worden de makrelen opgehangen. Met een oude jutezak over de tonopening wordt de trek geregeld. Wanneer de horsmakrelen enige uren in de rook hebben gehangen, nemen ze een goudgele kleur aan en druipend van het vet smaken ze overheerlijk.

Varia

Tweede Paasdag 22 april. De eerste taandag van dit seizoen. De taanketel werd vanaf 9 uur opgestookt en de bezoekers konden op deze mooie, warme dag vanaf 11 uur terecht. Met vanaf 14.00 uur medewerking van de Wieringer Dansers. De klederdrachtgroep stak zich in oude kostuums van allerlei soort en kon worden bewonderd vanaf 15.00 uur. De 're-enactors' in de klederdrachtshow toonden allerlei aspecten van het vroegere Wieringer leven, waaronder een visser-in-oliepak, een wiermaaier, een weduwe, een moeder met dopeling, grootouders, de directeur van de vismeelfabriek, en een paar-in-nachtgoed, compleet met nachtspiegel.

Een lintje voor Henk Braad

In alle vroegte toog op 26 april een delegatie van het bestuur naar de bovenzaal van Parkzicht, waar een stomverbaasde Henk Braad door burgemeester Rian van Dam een Koninklijke onderscheiding werd opgespeld. Henk was bestuurslid van 1 april 2008 tot 21 maart 2013, en voor en na zijn bestuursperiode vrijwilliger in het museum, met veel interesse voor de historie van het voormalige eiland Wieringen. Hij is betrokken geweest bij de totstandkoming van het bezoekerscentrum en heeft veel aan activiteiten in en promotie van het museum bijgedragen. Daarnaast heeft Henk veel gedaan voor de kunstwerken die nu het hart van de collectie van de Wieringer Kunstuitleen vormen.

Nieuws van de uilenwerkgroep

In de uilenkast bij de iep op het erf van het museum is door Luc Smit van de uilenwerkgroep geconstateerd dat er een nest was met jonge uilen er in. Inmiddels zijn de jonge uilen uitgevlogen.

En verder:

- Voortaan wordt €2,— gevraagd voor een kop koffie aan niet-bezoekers van het museum
- De ambachtendag is op 21 juli en het kienderspel op 18 augustus
- Er is een aantal nieuwe bordjes geplaatst bij buitenobjecten
- Hebt u gezien dat er tegenwoordig een flitsende facebook-site is? Verantwoordelijk daarvoor is Justin de Weert!
- Naar aanleiding van de opmerking van Reg Visser op de ledenvergadering delen wij u nogmaals mee dat ons museum de ANBI-status heeft.
- Het bestuur (Jan Cazemier) en Hans Jager zijn op zoek naar versterking van de technische werkgroep. Wie?
- Mart Horstman is op zoek naar mensen (met ervaring) die hem kunnen assisteren bij de 'beeldbank', d.w.z. het digitaal maken en onderhouden van de objecten van de kunstuitlen.

Geschenken

De laatste maanden hebben we veel en heel fraaie voorwerpen ten geschenke gekregen, waar we heel blij mee zijn!

Van Emma Bisschoff Tulleken hebben we een fraaie mantel uit omstreeks 1930 gekregen. Ook gaf ze een aantal loodgeglazuurde aardewerken potten. Een en ander afkomstig van de familie Gorter van Oosterland. Van Alice Landman kregen we allerlei bakkersbenodigdheden afkomstig van de voormalige Bakkerij De Wit op Zandburen. Nel en Dirk Lont schonken ons beddengoed, kleding en hoofddeksels en daarnaast enkele gebreide zwempakken. Mevrouw Stigter doneerde een groot aantal spullen, waaronder pijpenrekken, pijpen, brillen, boekjes, een wasketeltje, een aardewerken po en allerlei klein materiaal. Van Jeanette de Boer-de Haan ontvingen we een groot deel van de baby- en peuterkleertjes van haar vader Martien de Haan. Van de heer D. Hiemstra (Elft 8) hebben we drie etsen van Piet Lont gekregen, die ooit in de Rabobank hebben gehangen. Van Kees en Lyda de Haan kregen we een mooi beschilderde duwslee, die al generaties lang in de familie was en uit de collectie-Bosker stamt. Ook kregen we van hen een vat voor een half mud kolen, afkomstig van vader Piet de Haan, de kolenboer. Kees en Lyda hebben jaren in de boerderij van Rinus Mulder aan de Slingerweg gewoond. Hier stonden nog de klomplaarzen waarmee Rinus door het land naar de eendenkooi liep. Die hebben we ook gekregen. Nel van der Woude-Halfweg schonk ons museum twee Wieringer vrouwen kostuums. Via Marga Smit hebben we een prachtige gestreepte onderrok van haar tante

gekregen en van Lia Doornik ook een heel oude onderrok, wol met schitterende patronen en borduurwerk. Dirk en Lida Kind uit Zaandam kwamen een compleet gaaf herenkostuum brengen. Het moet van een Wieringer burgemeester zijn geweest: Peereboom? Kolff? Dat wisten ze niet. Het heeft jaren in hun privé-museum op de Zaanse Schans gehangen. Toen ze gestopt zijn, vonden ze dat het thuis hoorde op Wieringen.

Geweldig! Alle gevers hartelijk dank!

